

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

II міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

11 квітня 2017 року

**Харків
ХНПУ
2017**

широкий спектр акмеологічних проблем і завдань, у тому числі в галузі професійної діяльності. Досягти більш високого і якісного рівня освіти можливо на основі запровадження у навчально-виховний процес вищого навчального закладу акмеологічного підходу.

Список використаних джерел

1. Гайдученко Ю. О. Реалізація індивідуального підходу до навчання та самореалізація студентів економічних спеціальностей / Ю. О. Гайдученко // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка, проф. Золотухіної. – Харків : «Смугаста типографія», 2015. – Вип.51. – С. 22-28.
2. Левченко В. В. Психолого-педагогічні особливості реалізації акмеологічного підходу в освіті дорослих / В. В. Левченко // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля. – Северодонецьк : Вид-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2015. – № 2 (37). – С. 226-232
3. Лытнева В. В. Акмеологический подход к индивидуализации обучения будущих инженеров иностранному языку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / В. В. Лытнева. – Армавир, 2010. – 193 с.
4. Ніколаєску І. О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору: навчально-методичний посібник / І. О. Ніколаєску. – Черкаси : ОПОПП, 2012. – 54 с.
5. Служицька Л. Б. Акмеологічний підхід у процесі формування готовності у майбутніх менеджерів-економістів до професійної самореалізації / Л. Б. Служицька// зб. наук. праць. Серія : Педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2011. – № 59. – С.137-139.

УДК: 337.03.77:373.5:78

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В. П. Жуков, м. Харків

У тезах висвітлено проблема підвищення ефективності навчання музичному мистецтву учнів основної школи на засадах дидактичної інтеграції дисциплін художньо-естетичного циклу. Розкрито суть інтегрованого навчання, дидактичної інтеграції. Проаналізовано співвідношення понять «інтегроване навчання» та «міжпредметні зв'язки». Виявлено особливості організації інтегрованого навчання музичному мистецтву як виду діяльності, який передбачає не тільки комплексний вплив різних видів мистецтв, але й взаємодію структурних елементів художньо-естетичних дисциплін (мети, змісту, форм, методів та засобів навчання).

Ключові слова: *інтегративний підхід, інтегроване навчання, дидактична інтеграція, міжпредметні зв'язки, музичне мистецтво, учні основної школи.*

The article is dedicated to the problem of improving the efficiency of secondary school pupils' training the musical art on the basis of didactic integration of the disciplines of artistic and aesthetic cycle. The essence of integrated training and didactic integration has been defined. The correlation of the concepts «integrated training» and «interdisciplinary communication» has been analyzed. The peculiarities of the organization of integrated training the musical art as a kind of activity, that denotes the combined influence of different kinds of art and interaction of the structural elements of

artistic and aesthetic disciplines (goals, content, forms, methods and means of education), have been revealed.

Key words: *integrative approach, integrated training, didactic integration, interdisciplinary connections, musical art, secondary school pupils.*

Поширення інтегративного підходу в освіті зумовлено об'єктивними умовами, в яких існує сучасна школа. До таких умов, передусім, можна віднести стрімке збільшення обсягів інформації, обмеженість часу для її засвоєння, прискорення темпів навчання.

У пошуках шляхів до вирішення проблеми підвищення ефективності освітнього процесу багато сучасних учених віддають перевагу інтегрованому навчанню, про що свідчить аналіз наукових досліджень. Так, питання інтеграції навчальних дисциплін у школі висвітлені в наукових працях А. Степанюк, Т. Гладюк, інтеграція форм і змісту професійного навчання майбутніх фахівців є об'єктом наукового інтересу А. Вербицького, В. Безрукової, В. Гінецинського.

У працях І. Зязюна, В. Ільченко, Н. Ничкало та інших учених доведено, що однією з найбільш важливих умов підвищення наукового рівня вивчення основ наук та підвищення ефективності всього навчального процесу є дидактична інтеграція знань.

Інтегративні тенденції в навчанні охоплюють різні галузі знань, у тому числі дисципліни художньо-естетичного циклу. Проблема інтегративного підходу в галузі мистецької освіти знайшла досить широке висвітлення в наукових дослідженнях. Питання інтегративного викладання мистецьких дисциплін посідає чільне місце в наукових працях Л. Масол, Н. Миропольської, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Шевнюк, О. Щолокової.

Вирішення питання підвищення ефективності освітнього процесу вимагає подолання суперечностей між високим дидактичним потенціалом інтегрованого навчання і досить низьким рівнем його реалізації в процесі навчання учнів основної школи дисциплінам художньо-естетичного циклу.

Розкриття суті інтегрованого навчання музиці вимагає аналізу вихідного поняття – «інтеграція». Вагомим внеском у дослідження проблеми інтеграції в освіті є наукові доробки І. Козловської. За визначенням ученого, інтеграція являє собою взаємопроникнення елементів одного об'єкту в структуру іншого, унаслідок якого виникає не додавання, не покращення якості цих об'єктів, а повністю новий об'єкт із власними властивостями [4, с. 52].

Виникнення дидактичної інтеграції є результатом взаємодії окремих структурних елементів педагогічної системи: цілей, змісту, методів, форм, засобів навчання, що супроводжується зростанням системності, узагальненості та ущільненості знань школярів [1].

З огляду на сутнісні характеристики дидактичної інтеграції, інтегроване навчання школярів музичному мистецтву розглядається у двох аспектах: з одного боку як спосіб ущільнення інформації, з іншого – як спосіб формування в учнів цілісного сприйняття художніх явищ, системних знань та уявлень, засвоєння комплексних умінь.

У науковій літературі нерідко зустрічається ототожнення інтегрованого навчання та навчання на основі міжпредметних зв'язків. Проте, попри визнання певного взаємозв'язку цих понять, ми додержуємося думки, що їх слід розрізняти.

За визначенням С. Гончаренка, міжпредметні зв'язки являють собою «взаємне узгодження навчальних програм, зумовлене системою наук і дидактичною метою. Міжпредметні зв'язки відображають комплексний підхід до виховання й навчання, який дає можливість виділити як головні елементи змісту освіти, так і взаємозв'язки між навчальними предметами» [3, с. 210]. У цьому сенсі навчання на основі міжпредметних зв'язків виступає як координація дій учителів різних дисциплін, спрямована на узгодження цілей навчання, тематичного плану занять, навчального матеріалу тощо. Натомість інтегроване навчання полягає не тільки у відборі та об'єднанні навчальної інформації різних предметів для цілісного і різнобічного вивчення теми, але й створення інтегрованого змісту дисциплін, в результаті чого знання із різних галузей об'єднуються в єдине ціле [5]. Отже, в результаті інтеграції утворюється новий цілісний об'єкт з новими властивостями.

Психологічною основою інтегрованого навчання виступають психічні властивості мислення людини, яке характеризується здатністю до поєднання різних типів пізнання: чуттєвого, образного, раціонально-логічного. Завдяки такому механізму мислення індивід здійснює зіставлення та порівняння не пов'язаних між собою фактів та явищ, виокремлює спільне та відмінне, встановлює аналогії, узагальнює результати спостереження.

Як визначають психологи (Л. Виготський), основу знань складають смислові асоціації, які відбивають об'єктивні зв'язки між декількома уявленнями й утворюють асоціативні комплекси [2]. Асоціації умовно поділяють на чотири основні види: локальні, частково-системні, внутрішньо-системні, міжсистемні. Саме на рівні міжсистемних або міжпредметних асоціацій поєднуються різні системи знань, зв'язки на межі систем (предметів), виникають спільні поняття [6].

Асоціації як образне уявлення становлять основу художньо-естетичного сприйняття явищ у мистецтві. Процес утворення асоціацій характеризують як зіставлення чуттєвого образу з раніше створеними образними уявленнями, що зберігаються в пам'яті індивіда та закріплені в культурно-історичному досвіді людства [7, с. 16].

Підґрунтям інтеграції в процесі музичного навчання є спільні для різних видів мистецтва ідеї та концепції, що дають цілісні уявлення про навколишню дійсність.

Організація інтегрованого навчання учнів музичному мистецтву передбачає поєднання на уроці знань, художнього матеріалу інших видів мистецтв навколо однієї теми, що сприятиме збагаченню естетичного сприйняття, стимулюванню асоціативного мислення, розвитку художньо-естетичного інтересу, усвідомленню розмаїття відображення навколишньої дійсності та внутрішнього світу людини засобами різних видів мистецтв, дасть школярам можливість отримати цілісні знання.

Список використаних джерел

1. Берулава М. Н. Проблема дидактической интеграции естественнонаучных и профессионально-технических дисциплин в профтехучилищах / М. Н. Берулава // Новые исследования в педагогических науках. – 1988. – №1. – С.52-54.

2. Выготский Л. С. Психология / Л. С. Выготский. М. : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 1008 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
4. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи) : монографія / І. М. Козловська. – Львів : Світ, 1999. – 302 с.
5. Лесняк Н. В. Міжпредметні зв'язки у формуванні мовленнєвих умінь майбутніх вчителів початкової школи : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02. / Н. В. Лесняк. – Рівне, 1997. – 181 с.
6. Самарин Ю. А. Очерки психологии ума. Особенности умственной деятельности школьников / Ю. А. Самарин. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1962. – 504 с.
7. Семашко А. Н. Развитие эстетической культуры молодежи / А. Н. Семашко, У. Ф. Суна. – М. : Знание, 1980. – 64 с.

УДК 378.371

ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Л. Д. Зеленська, м. Харків

У тезах на основі аналізу нормативних документів з питань реформування національної системи освіти визначено вимоги до педагогічної складової підготовки майбутнього вчителя; схарактеризовано систему заходів, реалізованих у цьому напрямі кафедрою загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г.С. Сковороди; накреслено орієнтири оновлення змісту й форм педагогічної підготовки майбутніх учителів на перспективу.

Ключові слова: *майбутні вчителі, підготовка, педагогічна складова, заходи, перспективи.*

Based on the analysis of normative documents on reformation of national educational system, the requirements to pedagogical component of future teachers' training have been determined. The system of activities, organized by the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School at Kharkiv H. S. Skovoroda National Pedagogical University, has been characterized. The landmarks of updating the content and forms of future teachers' pedagogical training have been revealed.

Key words: *future teachers, training, pedagogical component, activities, perspectives.*

У сучасних умовах перманентних змін, які характеризуються інтенсивним розвитком інформаційно-комунікативних технологій, процесами глобалізації і євроінтеграції, зміною освітньої парадигми «освіта-навчання» парадигмою «освіта-становлення» [1, с. 269] вимоги до забезпечення педагогічної складової підготовки сучасного вчителя невпинно зростають. Вони знайшли віддзеркалення, з одного боку, в Законі України «Про вищу освіту», Національній рамці кваліфікацій, в основу яких покладено вимогу забезпечення якості підготовки фахівців із урахуванням ринку праці, з іншого – у приписах нового базового Закону «Про освіту», Концептуальних засадах реформування середньої освіти, у яких визначено орієнтири розбудови «нової української школи», де вчителю відводяться функції не